

РЕЦЕНЗІЯ

проф. Глущенко В. А., доц. Руденко М. Ю.

на навчальний посібник для студентів-філологів

Жуйкової М. В.

«ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАДАЧІ»

(Львів, 2020)

Навчально-методичний посібник «Лінгвістичні задачі» Маргарити Василівни Жуйкової, професора Волинського національного університету імені Лесі Українки, призначений для студентів-філологів, які вивчають курси вступу до мовознавства, загального й порівняльно-історичного мовознавства тощо. Основою збірника стали лінгвістичні задачі, побудовані на матеріалі мов різної типології.

Лінгвістичні задачі – особливий жанр лінгвістичної навчальної літератури. Вони істотно відрізняються від «традиційних» завдань і вправ: розв’язання лінгвістичних задач – найскладніший аналітико-синтетичний вид розумової діяльності.

Проаналізуємо під цим кутом зору посібник проф. М. В. Жуйкової. Наведені у ньому задачі викликають зацікавленість, стимулюють творчу думку і пошуковий процес, у якому рідна мова виступає як допоміжний інструмент. Підручник сприяє формуванню вторинної мовної особистості, розвиває логічне мислення й аналітичні здібності. Адже відповідь не лежить на поверхні, а досягається в результаті певних логічних операцій. Задачі посібника відповідають низці вимог: доступності розв’язання, цілісності, самодостатності наведеної інформації, доцільності, проблемності. Важлива й інша особливість задач: вони знайомлять студента з великим колом мовних явищ, зі способами аналізу різноманітного мовного матеріалу.

У рецензованому посібнику прості задачі передують складним. Порівняно прості задачі призначено для студентів першого рівня вищої освіти, бакалаврів; складніші стануть у пригоді студентам другого рівня, магістрам. Безперечно, така спадковість у навчанні є дуже важливою!

Задачі ілюструють основні групи питань у зазначених мовознавчих курсах. Ми маємо на увазі мовні рівні (фонетико-фонологічний, лексичний,

РЕЦЕНЗУВАННЯ

© Глущенко В. А., Руденко М. Ю., рецензенти, marinarudenko2016@gmail.com

Рецензія на навчальний посібник для студентів-філологів Жуйкової М. В. «Лінгвістичні задачі» [Рецензія на учебное пособие Жуйковой М. В. «Лингвистические задачи»] (Українською)

словотвірний, морфологічний, синтаксичний), синхронічний і діахронічний підходи до вивчення мов, лінгвістичні методи, мовну типологію тощо.

Значна частина задач побудована на зіставленні двох мов: рідної та незнайомої (або недостатньо знайомої) для студента. Іноземні мови варіюються від афразійських, нігеро-конголезьких, фінно-угорських, тюркських до індоєвропейських. В умовах задач подано всю необхідну інформацію, тому незнання відповідних мов не є перешкодою.

Мета роботи над задачами полягає в тому, щоб глибше усвідомити специфіку структури, особливості функціонування й закономірності розвитку конкретних мов. У центрі уваги знаходяться типологічні відмінності між мовами. Важливо також, що задачі демонструють студентам такі лінгвістичні процеси і явища, яких немає в мовах, відомих студентам, наприклад аглютинацію, сингармонізм, інфіксацію.

Посібник складається з трьох частин: зразків розв'язання задач, власне умов задач та підказок до їх розв'язання й відповідей до деяких задач. Задачі підібрані таким чином, щоб їх можна було розв'язувати і в аудиторії, під керівництвом викладача, і в процесі самостійного опрацювання матеріалу, якщо прийоми аналізу та їх послідовність засвоєна студентом.

Більшість задач вимагає морфемного членування слів, попередніх семантичних трансформацій, самостійного осмислення багатьох аспектів мовної системи та нетривіального лінгвістичного мислення. Для успішного їх розв'язання студент повинен мати певні знання з різних галузей мовознавства, вміння вправно застосовувати загальні закони логіки.

Частина задач орієнтована на діахронічний підхід. Ці задачі служать чудовими ілюстраціями до таких тем, як зовнішня та внутрішня реконструкція, відносна хронологія мовних явищ, фонетичні закони. Робота над задачами, сам процес їх розв'язання спонукає студентів глибше усвідомити типологічні відмінності, що існують між мовами різної структури (зокрема, між синтетичними й аналітичними, між флексійними й аглютинативними), осмислити різні мовні процеси та явища, відмінності між сім'ями, а також загальні закономірності (універсалії), притаманні мовам світу. Розв'язуючи задачі, студент опановує методику лінгвістичних досліджень, навчається застосовувати загальні положення й поняття мовознавства, отримує навички самостійної дослідницької роботи.

Розглянемо першу частину підручника – зразки розв'язання задач. Тут подано умови деяких завдань та шляхи її поступового розв'язання. За

REVIEWING

© Glushchenko V. A., Rudenko M. Yu., Reviewers, marinarudenko2016@gmail.com

Review on the textbook «Linguistic tasks» written by M. V. Zhuykova [Recenzija na naval'nyj posibnyk dlja studentiv-filologiv Zhujkovoï' M. V. «Lingvistychni zadachi»] (in Ukrainian)

допомогою таких прикладів студент навчається аналітично мислити, поетапно розв'язувати задачу.

Власне лінгвістичні задачі, наведені в другій частині, надають студентам матеріал для роздумів, потребують розумового напруження, винахідливості, нестандартного мислення і, отже, допомагають бакалаврам і магістрам реалізувати їхні творчі можливості, виховують дослідницьку самостійність студентів. Завдання, побудовані на логічному аналізі з використанням уже набутих знань, формують зацікавленість, сприяють розвитку інтелекту, уваги. Для успішного розв'язання задач студенти повинні уважно вчитуватися в текст, логічно мислити, застосовувати загальні положення й поняття мовознавчої науки.

Укладачка збирила задачі з різних джерел, використавши, зокрема, «Лингвистические задачи» за ред. А. А. Залізняка та працю А. Н. Журицького «Лингвистика в задачах: условия, решения, комментарии». Слід відзначити також, що авторка посібника сама склала низку лінгвістичних задач на матеріалі кримськотатарської, караїмської, італійської, болгарської мов, мови есперанто і подала їх у розглядуваному посібнику.

Наведемо приклад задачі самої авторки, призначеної для студентів-початківців:

Подано речення штучною мовою есперанто та їх переклади у переплутаному порядку.

<i>Vi acetis bildon?</i>	Де твій олівець?
<i>Ili vendas bildojn.</i>	Вони продають картини.
<i>Kie via krajono estas?</i>	Всі купують їхні картини.
<i>Cia acetas iliajn bildojn</i>	Ти купив картину?

Завдання 1. Знайдіть правильні переклади.

Завдання 2. Встановіть, скільки морфем має слово *iliajn*.

Цікавою частиною збірника виступає розділ підказок. У ньому студент зможе знайти хід і зрозуміти логічну послідовність розв'язання певної задачі. У деяких випадках подано фрагментарні відповіді, які студент може використати як індикатор успішності/неуспішності своєї роботи над розв'язанням задач.

Отже, навчально-методичний посібник професора М. В. Жуйкової буде дуже корисним для студентів-філологів різних спеціальностей.

РЕЦЕНЗУВАННЯ

© Глуценко В. А., Руденко М. Ю., рецензенти, marinarudenko2016@gmail.com
Рецензія на навальний посібник для студентів-філологів Жуйкової М. В. «Лінгвістичні задачі» [Рецензія на учебное пособие Жуйковой М. В. «Лингвистические задачи»] (Українською)